



פרשת "מקץ" מאת מיכאלה קלי

עלילות יוסף התחילו בפרשת וישב, והן יתמשכו עד סוף ספר בראשית. ארבע פרשות של נפילות קשות ועליות דרמטיות. שוב ושוב יוסף מגיע למצבי גבול קיצוניים, לרעה ולטובה, ובתוכם יש תככים משפחתיים, מפנים עלילתיים הזויים, כישרון נבואי, חכמה, ערמומיות ובעיקר מורכבות גדולה. המורכבות הזאת היא חלק מהילד השונה, המוזר, זה שרואה תמיד את התמונה הגדולה, זה שמסתכל על העולם ורואה מציאות מורכבת שיש בה כמה רבדים; זה שמספר מה הוא רואה אבל אף אחד סביבו לא מבין על מה הוא מדבר.

המורכבות הזו היא חלק מהפרשה. תקופת המאסר נחשבת לשפל המוחלט בחיי יוסף. על לא עוול בכפו הוא נאלץ לעבור תקופה ממושכת של סבל בנסיבות פיזיות קשות, ומהשפל של הכלא הוא עולה למשרת האיש החזק במדינה (היום אנחנו עושים את זה להפך).

המפגש הראשון של יוסף עם אחיו מתואר במילים של הכרה והיכרות והתנכרות: "יורא יוסף את אחיו ויכירם ויתנכר להם [...] ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו". לא מדובר רק על זיהוי ויזואלי. המורכבות של הכרה והתנכרות היא שורש היחסים בין יוסף לאחיו.

במפגש הראשון אחיו של יוסף לא מכירים אותו, ומאותו רגע הוא פותח בשרשרת של מהלכים ערמומיים. הוא מאשים אותם בריגול ושם אותם במעצר. אחרי חקירה הוא משחרר אותם, דורש מהם להביא את בנימין ומשאיר את שמעון כבן ערובה. תשעה אחים חוזרים אל אבא ורוצים לקחת ממנו את בן הזקונים. יעקב מסרב, אבל כשאין אוכל אין ברירה, וכשנגמר המזון ושוב צריך לרדת למצרים הוא נאלץ להסכים.

המפגש השני עם יוסף נפתח בטון אופטימי: הוא שמח לקראת האחים, מקבל אותם בברכה ובארוחה ומשחרר את שמעון. היינו מצפים שהדברים יעלו על מסלול נינוח, אבל אז מופיע הסיפור עם הגביע שהוטמן אצל בנימין כדי שאפשר יהיה לטעון שהוא גנב אותו. לא נוח לי עם התרגיל הזה. במעמדו, יוסף לא היה צריך תירוצים כדי להחליט שהפעם בנימין יישאר בידיו. אם כל המטרה הייתה לגרום לאחיו להרגיש רע ולסחוט מהם וידוי



כואב (כמו שיקרה בפרשה הבאה), לא היה צורך בהפללה מזויפת של בנימין. המעמד של יוסף היה גבוה דיו כדי לתת לשומרים הוראה שרירותית.

אבל יוסף לא רצה להצטייר כשליט כוחני. הוא היה צריך הצדקה. אפרופו "את חטאי אני מזכיר היום", אני נזכרת בהרבה רציונלים שהמצאתי – ואני ממשיכה להמציא יום-יום – כדי להצדיק גחמות מטופשות ורגעים של חולשה, כדי להסביר לעצמי ולסביבה למה הדבר המטופש שעשיתי או שאני עומדת לעשות הוא הגיוני לחלוטין, ואולי אפילו ראוי וחשוב... בקריאה שלי, יוסף פשוט רצה שהם – המקשה האחת הזאת שנקראת "אחיו" – הוא רצה שהם יחשבו שהוא צודק. בכל מהלך שהוא עושה.

בשנות השלושים שלו, כשמאחוריו חיים מלאי תהפוכות, במעמד שלטוני גבוה ומכובד – כשיוסף עומד מול האחים שלו הוא אותו אח קטן ודחוי, ילד שחווה את העולם בדרך שונה מזו של כל האנשים סביבו, ילד שמחפש הכרה. והם עדיין לא מכירים אותו. זהירות, ספוילר: הם לא יכירו אותו – את האדם – גם בהמשך. קבלה אמיתית לא תהיה. נראה את זה בשתי הפרשות הבאות. הם יפחדו מפניו, הם יצייתו לו, אבל הוא אף פעם לא יהיה אחד מהם.

נדמה שליוסף יש צורך עז – דפוס ילדוטי חוזר – למצוא חן. זה חוזר בכל קורותיו – בבית אביו, עם ההלשנה כמובן; בבית פוטיפר, שנאמר: "וימצא יוסף חן בעיניו וישרת אותו [...]"; ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה"; בבית הכלא, שנאמר: "וייתן חינו בעיני שר בית הסוהר"; בעיני פרעה, שבכלל יוצא מגדרו – כל הזמן מדווחים לנו עד כמה יוסף מצא חן.

יוסף אמנם היה הבן המועדף והאהוב על אביו השתקן והפסיבי, אבל משהו בנפשו חסר. בכל אשר הוא פונה הוא מוצא חן, וזה חוזר כל כך הרבה פעמים עד שקשה להשתכנע שזה רק בגלל יופיו. לי נדמה שהוא עובד קשה כדי לזכות שוב ושוב בסטטוס הרגשי הזה – כדי לזכות בהכרה של הסביבה. כדי לקבל מה שהוא לא קיבל בבית.

אני חושבת שלכל אחד יש איזה חור קטן בלב. לפעמים זו צלקת קטנה מהילדות, לפעמים זה בור שאין לו תחתית. לכל אחד חסר משהו – אהבת אם או אהבת אב, אוכל שלא היה על השולחן וגם לא במקרה, מילה טובה שלא נאמרה בזמן שהיינו צריכים אותה. מבחינה מילולית מוזר לומר שלכל אחד "יש חסר": אם זה "חסר" זה איננו – איך זה יכול להיהפך ל"יש"? הרבה פעמים אנחנו הופכים חסר – או חיסרון – לדבר שמגדיר אותנו. ברוב



עדת שלום-עמנואל הקהילה המסורתית ברחובות



המקרים אנחנו הופכים אותו לדבר שעוצר אותנו ומונע מאיתנו לגדול ולהצליח: "אני לא יכולה להצליח בעסקים כי אני ביישנית", "אני לא מחפש בת זוג כי אני שמן ואף אחת לא תרצה אותי".

אלה מבינינו שיש להם מזל ונחישות מצליחים להיות יוסף: לקחת את החסר הזה ולהפוך אותו ל"יש". להתמיר אותו לחמלה, לכוח מניע, לשגשוג. זה לא אומר שזה לא כואב. זה לא אומר שאפשר לתקן אותו. אבל אפשר להפוך אותו למוטיבציה ואפילו להצלחה.

סג שבת שלום! סג